

Sygn. akt: X U 797/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2016 roku

Sąd Okręgowy – Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach

X Wydział Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Magdalena Wróbel
Sędziowie/Ławnicy:	
Protokolant:	Sylwia Krenczyk

po rozpoznaniu w dniu 17 lutego 2016 roku w Katowicach

odwołania **R. J. i E. T.**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 23 marca 2015 roku; znak: RR/4902956/25

w sprawie **R. J. i E. T.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

1. zmienia zaskarżoną decyzję dotyczącą odwołującej się E. T. uznając, że nie jest zobowiązana do zwrotu pobranego świadczenia za okres od 1 września 2014 roku do 31 października 2014 roku;

2. decyzję dotyczącą odwołującego się R. J. zmienia o tyle, iż zwalnia go zapłaty odsetek, a w pozostałej części odwołanie oddala

SSO Magdalena Wróbel

Przewodniczący

Sygn. akt: **XU 797/15**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 marca 2015r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r. poz. 1440 ze zm) oraz art. 83 ust. 1 , ust. 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 205 poz. 1585 ze zm) zobowiązał ubezpieczoną E. T. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń

za okres od 01.09.2014r. do 31.10.2014r. w kwocie 3.483 zł 76 gr i odsetek za okres od 07.10.2014r. do 23.03.2015r. , tj. do dnia wydania decyzji, w kwocie 152 zł 00 gr.

Decyzją z dnia 23 marca 2015r. organ rentowy na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r. poz. 1440 ze zm) oraz art. 83 ust. 1 , ust. 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 198r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 205 poz. 1585 ze zm) zobowiązał ubezpieczonego R. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01.11.2014r. do 31.12.2014r. w kwocie 3.483 zł 76 gr i odsetek za okres od 26.11.2014r. do 23.03.2015r. , tj. do dnia wydania decyzji, w kwocie 83 zł 56 gr.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że R. J. od 01.09.2014r. był słuchaczem pierwszego semestru. Nie uzyskał 50 % frekwencji na zajęciach, nie był dopuszczony do egzaminów semestralnych. Został skreślony z listy słuchaczy 09.01.2015r.

Od decyzji powyższych ubezpieczeni wnieśli odwołanie podnosząc, że uprawniony do renty rodzinnej R. J. cierpi na częste bóle głowy i nie zawsze jest w stanie uczestniczyć w zajęciach szkolnych.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie, podtrzymując w pełni stanowisko wyrażone w zaskarżonych decyzjach.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony R. J. (ur. (...)) był uprawniony do renty rodzinnej po zmarłym ojcu.

W okresie od 01.09.2014r. do 31.10.2014r. świadczenie to wypłacane było do rąk matki – ubezpieczonej E. T., a od 01.11.2014r. do rąk uprawnionego R. J. (k. 76 – 78 a.r.). W kierowanych do pobierających świadczenie decyzjach zawarte zostało pouczenie o obowiązku zawiadomienia organu rentowego w wypadku zaprzestania nauki w szkole (decyzje k. 64, 76, 78 a.r.).

W dniu 03.03.2015r. organ rentowy uzyskał z Zespołu Szkół (...) w T. informacje, iż R. J. był słuchaczem Gimnazjum dla Dorosłych w T. od 15.09.2014r. Nie uzyskał frekwencji 50 % . Nie był dopuszczony do egzaminów semestralnych. Został skreślony z listy słuchaczy dnia 09.01.2015r. (k. 84 a.r.).

W związku z powyższym decyzją z dnia 12.03.2015r. organ rentowy od 01.03.2015r. wstrzymał wypłatę renty rodzinnej, a następnie zaskarżonymi decyzjami z 23.03.2015r. ustalił, że ubezpieczeni pobrali od 01.09.2014r. do 31.12.2014r. nienależne świadczenia.

R. J. był słuchaczem I – ej klasy Gimnazjum dla Dorosłych od 15.09.2014r. do 09.01.2015r. Słuchacze tej klasy realizują 18 godzin dydaktycznych tygodniowo plus 2 dni praktycznych zajęć przyuczenia do zawodu. Frekwencja R. J. w okresie 15.09.2014r. – 31.12.2014r. przedstawiała się następująco:

wrzesień – 74 %, październik 54%, listopad 38 %, grudzień 23 % (informacja Dyrekcji Zespołu Szkół nr (...) w T. - k. 8 – 9 a.s.)

Jak wyjaśnił R. J. jego nieobecności na zajęciach spowodowane były jego złym samopoczuciem. Nie przedkładał w szkole zaświadczeń lekarskich dotyczących stanu zdrowia gdyż nie powodowały one usprawiedliwienia nieobecności (e – protokół z dnia 28 października 2015r.).

Warunkiem dopuszczenia do egzaminu semestralnego, w tym w roku szkolnym 2014/2015, było uzyskanie przez słuchacza 50 % frekwencji z każdego przedmiotu. Usprawiedliwienie nieobecności nie podwyższa wskaźnika frekwencji. R. J. nie został dopuszczony do egzaminów semestralnych ze wszystkich przedmiotów z powodu frekwencji niższej niż 50 % . Nie otrzymał promocji na semestr programowo wyższy i został skreślony z listy słuchaczy Gimnazjum dla Dorosłych w T. w dniu 09.01.2015r. (statut Gimnazjum dla Dorosłych w Zespole Szkół nr (...) w T. – k. 19 a.s. koperta , pismo dyrekcji Zespołu Szkół nr (...) w T. z dnia 4 grudnia 2015r. – k. 21 a.s.).

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej E. T. podlega uwzględnieniu.

Stosownie do treści art. 67 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015, poz. 748) zwanej dalej ustawą emerytalną, uprawnienie do renty rodzinnej posiadają dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione, jeśli spełniają warunki określone w art. 68 ustawy emerytalnej, a mianowicie do ukończenia 16 roku życia, jeżeli natomiast przekroczyły 16 lat to do ukończenia nauki w szkole, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia.

Zgodnie natomiast z przepisem art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Spór w przedmiotowej sprawie dotyczył prawa do renty rodzinnej dla syna ubezpieczonej w okresie od dnia 1 września 2014r. do dnia 31 października 2014r. oraz zasadności żądania od odwołującej się E. T. zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w tym okresie wraz z odsetkami.

W spornym okresie 01.09.2014r. – 31.10.2014r. syn ubezpieczonej R. J. rozpoczął naukę w 1 – ej klasie Gimnazjum dla Dorosłych i uczęszczał do szkoły, aczkolwiek z absencjami. Był to jednak okres pierwszych dwóch miesięcy nauki i w tym to okresie nie można było jeszcze stwierdzić, że na zakończenie semestru nie uzyska on co najmniej 50 % frekwencji. Nie można też wykluczyć, że pobierająca na rzecz niepełnoletniego jeszcze syna świadczenie skarżąca nie miała pełnej wiedzy o jego nieobecnościach na zajęciach szkolnych. W tym stanie rzeczy nie można uznać, że od 01.09.2014r. do 31.10.2014r. nie był spełniony przez uprawnionego do renty rodzinnej warunek nauki w szkole.

Wedle zaś art. 138 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu, a za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Ustalony stan faktyczny w ocenie Sądu nie uzasadnia stwierdzenia, iż odwołująca się była świadoma, iż pobierane przez nią w okresie od 01.09.2014r. do 31.10.2014r. świadczenie jest świadczeniem nienależnym – a tym samym świadczenie pobrane przez odwołującą się w tym okresie nie ma przymiotu świadczenia nienależnego i jako takie nie podlega zwrotowi.

Mając powyższe na uwadze Sąd, z mocy art. 477¹⁴ § 1 i k.p.c. orzekł jak w pkt 1 sentencji wyroku.

Odnosząc się do odwołania R. J. od decyzji zobowiązującej go do zwrotu nienależnie pobranej w okresie od 01.11.2014r. do 31.12.2014r. renty rodzinnej wraz z odsetkami podnieść przede wszystkim należy, iż zasadniczym celem przyznania prawa do renty rodzinnej jest dostarczanie środków utrzymania dzieciom rencisty, które w związku z kształceniem się w szkole nie wykonują pracy stanowiącej źródło utrzymania. Istotą bowiem renty rodzinnej jest umożliwienie odbycia i ukończenia nauki przez osobę uprawnioną. Powyższe dowodzi jednoznacznie, iż konieczną przesłanką pobierania świadczeń z tytułu renty rodzinnej jest nauka w szkole.

W spornym okresie od 01.11.2014. do 31.12.2014r. ubezpieczony był formalnie uczniem Gimnazjum dla Dorosłych. W dalszym ciągu jednak nie uczestniczył w co najmniej połowie zajęć dydaktycznych nie uzyskując poziomu 50

% frekwencji. Analizując stan faktyczny rozpoznawanej sprawy Sąd uznał, że w tym okresie ubezpieczony jedynie formalnie zachowywał jeszcze statusu ucznia, faktycznie już nie kontynuując nauki w stopniu pozwalającym na uzyskanie zaliczenia semestru. Ubezpieczony do odbycia i ukończenia nauki swym postępowaniem nie zmierzał nie wywiązując się ze swych obowiązków jako uczeń a pozostały do zakończenia semestru czas czynił już niemożliwym uzyskanie końcowej frekwencji co najmniej 50 %. w okresie tym ubezpieczony nie spełniał tym samym warunku kontynuowania nauki. W tej sytuacji brak podstaw do uznania aby ubezpieczony w spornym okresie spełniał warunek nauki w szkole, a co za tym idzie pobrana za okres od 01.11.2014r. do 31.12.2014r. renta rodzinna jest świadczeniem nienależnym i jako taka podlega zwrotowi stosownie do art. 138 ustawy emerytalnej. Zaznaczyć bowiem należy, że z ustaleń Sądu wynika, iż odwołujący się został przez organ rentowy prawidłowo pouczony o zasadach na jakich przysługuje prawo do renty rodzinnej, jak też o ciężącym na nim obowiązku powiadomienia organu rentowego o fakcie uzyskiwania zaprzestania uczęszczania do szkoły i ukończenia nauki. Tym samym świadczeniu pobranemu przez odwołującego się w spornym okresie przypisać należy przymiot świadczenia nienależnego i jako takie podlega ono w całości zwrotowi.

Jednocześnie jednak Sąd stwierdził, że organ rentowy niezasadnie ustalił, że ubezpieczony zobowiązany jest do uiszczenia odsetek od nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 83,56 zł , naliczonych począwszy już od dnia 26 listopada 2014r. – podczas gdy decyzja stwierdzająca obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 listopada 2014r. do dnia 31 grudnia 2014r. wydana została w dniu 23 marca 2015r. Stosownie do regulacji zawartej w art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r poz. 121.), osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010r., sygn. akt I UK 210/09 (LEX 585713) wykładnia tego przepisu musi obejmować dwie kwestie: wyjaśnienie, kiedy nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego staje się wymagalne i podlega zwrotowi a także zakres odesłania do prawa cywilnego dotyczącego odsetek. Sąd Najwyższy wskazał, że nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły - świadczenia uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Jak zaznaczył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przytaczanego orzeczenia pogląd ten umacnia treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania "kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją" (ust. 4) oraz "uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności" (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) - ograniczony co do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. W tej decyzji organ określa kwotę świadczeń nienależnych. Od kwoty wymienionej w decyzji należą się odsetki " w wysokości i na zasadach prawa cywilnego". Zasadą określoną w prawie cywilnym, odnoszącą się do odsetek jest możliwość ich żądania w razie opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). Określenie terminu, od kiedy dłużnik - pobierający nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego - opóźnia się z jego zwrotem nie jest objęte odesłaniem. Odesłanie do prawa cywilnego nie dotyczy terminów wymagalności świadczeń cywilnoprawnych ani - co się z tym wiąże - określenia, od kiedy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia. Są to zasady dotyczące odsetek tylko pośrednio. Odesłanie byłoby niejednoznaczne, gdyby rozumieć je tak szeroko, gdyż w prawie cywilnym opóźnienie dłużnika uregulowane jest w różnorodny sposób w zależności od tego, jakiego świadczenia dotyczy. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym.

Podzielając powyższe zapatrywanie prawne Sądu Najwyższego Sąd stwierdził, że ubezpieczony nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek od nienależnie pobranego świadczenia w kwocie i za okres określony zaskarżoną decyzją – dopiero bowiem z dniem uprawomocnienia się decyzji określone nią zadłużenie odwołującego się stanie się wymagalne i w razie opóźnienia w jego zwrocie organ rentowy uprawniony będzie do żądania od ubezpieczonego odsetek.

Mając powyższe na uwadze Sąd, z mocy art. 477¹⁴ § 1 i § 2 k.p.c. orzekł jak w pkt 2 sentencji wyroku.

SSO Magdalena Wróbel